

TLAČOVÁ SPRÁVA z agentúry EÚ pre drogy v Lisabone

VÝROČNÁ SPRÁVA 2009: NAJDÔLEŽITEJŠIE ÚDAJE A SKUTOČNOSTI

Kokaín a heroín si udržiavajú pevné miesto na európskej drogovej scéne

(5. 11. 2009, LISABON **EMBARGO 10:00 SEČ/bruselského času**) Existuje iba málo dôvodov, na základe ktorých by sa dalo predpokladať zlepšenie situácie, pokiaľ ide o užívanie kokaínu a heroínu v Európe, to znamená dvoch látok, ktoré sú naďalej jadrom problémov týkajúcich sa drog v Európe, uvádza **protidrogová agentúra EÚ (EMCDDA)**. Závažným problémom je aj užívanie viacerých drog súčasne, nakoľko sa rozširuje škála dostupných látok a kombinácie drog sa stávajú čoraz zložitejšími ⁽¹⁾. Pozitívnou správou je však skutočnosť, že nové údaje potvrdzujú trvalý pokles užívania marihuany, a to najmä medzi mladými ľuďmi. Tieto komentáre prichádzajú dnes, kedy agentúra zverejnila v Bruseli svoju **Výročnú správu 2009: stav drogovej problematiky v Európe**.

Kokaín, naďalej najobľúbenejší povzbudzujúci prostriedok v Európe – vykazuje sa určitý nárast

Približne 13 miliónov dospelých Európanov (15- až 64-ročných) vo svojom živote už vyskúšalo kokaín. Z tohto počtu je 7,5 milióna mladých dospelých (15- až 34-ročných) a 3 milióny z nich užilo kokaín v poslednom roku. Užívanie kokaínu v EÚ sa naďalej sústreďuje v **západných krajinách EÚ**, zatiaľ čo v ostatných častiach Európy je jeho spotreba stále nízka. V krajinách, kde je kokaín najviac rozšírený v **Dánsku, Španielsku, Írsku, Taliansku** a vo **Veľkej Británii**, najnovšie prieskumy poukazujú na to, že jeho užívanie medzi mladými ľuďmi sa v poslednom roku pohybovalo od 3,1 do 5,5 % (kapitola 5, tabuľka č. 8). Vo väčšie krajín, ktoré podávajú príslušné správy, najnovšie údaje potvrdzujú stabilný alebo rastúci trend v užívaní drog v minulom roku vo vekovej skupine 15- až 34-ročných (pozri obrázok GP 14, časti i a ii).

V roku 2007 sa počet prípadov záchytov kokaínu v Európe zvýšil na 92 000 (v porovnaní s 84 000 v roku 2006), aj keď celkové množstvo odhalených zásielok kokaínu pokleslo na 77 ton (zo 121 ton v roku 2006). Spomedzi ľudí, ktorí po prvýkrát nastúpili na liečbu drogovej závislosti, 22 % z nich uviedlo kokaín ako svoju primárnu problémovú drogu. V roku 2007 bolo hlásených okolo 500 prípadov smrti spojených s užívaním kokaínu.

Heroín — užívanie už nemá klesajúci trend

Dnes zverejnené údaje podporujú hodnotenie situácie, ktoré **EMCDDA** uviedla v minuloročnej *Výročnej správe* „stabilného, ale už nie znižujúceho sa problému heroínu“. Po úbytku problémov spojených s užívaním heroínu od polovice 90. rokov do začiatku prvej dekády 21. storočia, ukazovatele trendov v užívaní opioidov (nové nároky na liečbu, smrteľné prípady, počet prípadov záchytov drog) stále poukazujú na znepokojujúci vývoj. „Hoci v súčasnosti neexistujú dôkazy o návrate k epidemickému šíreniu užívania heroínu, ako to bolo v 80. a 90. rokoch minulého storočia, zdravotné a sociálne problémy, ktoré sú dôsledkom užívania tejto drogy, sú naďalej závažné“, hovorí **Marcel Reimen, prezident EMCDDA**. „Akékoľvek náznaky o možnom zhoršení tohto stavu sú dôvodom pre znepokojenie“.

EMCDDA odhaduje, že v EÚ a **Nórsku** je 1,2 až 1,5 milióna problémových užívateľov opiátov, pričom väčšina z nich užíva heroín. Nové údaje taktiež naznačujú, že stále pribúdajú noví ľudia, ktorí užívajú heroín, aj keď iba v malej miere. Na základe údajov z 19 vykazujúcich krajín bol celkový počet žiadostí o protidrogovú liečbu, kde bol primárnou drogou heroín, v roku 2007 o 6 % vyšší než v roku 2002 (pozri obrázok TDI-1, časť ii). Medziročne

v období 2006 a 2007 8 krajín hlásilo, že sa zvýšil počet primárnych užívateľov heroínu vstupujúcich do liečby, ako aj ich percentuálny podiel zo všetkých klientov.

V rokoch 1990 až 2006 bolo v Európe každoročne hlásených 6 400 až 8 500 prípadov smrti v dôsledku užívania drog, pričom väčšina z nich súvisela s užívaním opiátov (bežne vyše 85 %). Po celkovovo klesajúcom trende počtu prípadov smrti v dôsledku užívania drog v rokoch 2000 až 2003 poukazujú najnovšie údaje na trend stúpajúceho počtu takýchto prípadov. V roku 2007 vykázalo 13 z 18 krajín nárast v porovnaní s predchádzajúcim rokom (tabuľka DRD-2, časť i).

V rokoch 2002 až 2007 počet prípadov zhabania heroínu v **EÚ** a **Nórsku** rástol v priemere o 4 % ročne. V roku 2007 bolo zaznamenaných približne 51 000 prípadov záchytov heroínu (v porovnaní s 51 000 prípadmi zabavenia v roku 2006), pričom najväčší počet takýchto prípadov bol zaznamenaný vo **Veľkej Británii** (tabuľka SZR-7). Zatiaľ čo celkové množstvo zabaveného heroínu v **EÚ** a **Nórsku** po roku 2002 klesalo, v roku 2006 stúplo z 8,1 ton na 8,8 ton v roku 2007. **Turecko**, dôležitá tranzitná krajina pre heroín vstupujúci do **EÚ**, zaznamenalo rekordných 13,2 ton zachyteného heroínu v roku 2007, pričom v roku 2002 to bolo 2,7 ton (tabuľka SZR-8, 6. kapitola, tabuľka č. 9).

Nové údaje potvrdzujú klesajúcu mieru užívania marihuany, a to najmä medzi mladými ľuďmi

Okolo 74 miliónov Európanov (15- až 64-ročných) vyskúšalo vo svojom živote marihuanu, z toho 22,5 milióna ju užilo v poslednom roku. Táto skutočnosť robí z marihuany najbežnejšiu užívanú nelegálnu drogu v Európe (3. kapitola, tabuľka č. 3). Avšak po výraznom raste v užívaní marihuany v 90. rokoch minulého storočia a v prvých rokoch 21. storočia potvrdzujú nové európske údaje klesajúcu obľubu tejto drogy, a to najmä medzi mladými ľuďmi, čo podporuje analýzu v minuloročnej správe.

Tento trend je badateľný najmä u školopovinných detí (15- až 16-ročných), ako to uvádzajú prieskumy **ESPAD** ⁽²⁾. Väčšina **západoeurópskych** krajín, ale aj **Chorvátsko** a **Slovinsko**, vykázalo pokles alebo stabilizáciu užívania marihuany (celoživotná prevalencia) u týchto ľudí v roku 2007, a to po veľkom rozmachu alebo stúpajúcom trende podľa prieskumu **ESPAD** v roku 2003. Vo väčšine krajín **strednej a východnej Európy** sa trend rastu do roku 2003 v súčasnosti vyrovnáva (iba **Slovensko** a **Litva** vykazujú rast viac ako 3 %). Tretia skupina krajín, predovšetkým krajiny **severnej a južnej Európy**, vynikajú stabilnou a nízkou úrovňou užívania marihuany od druhej polovice 90. rokov minulého storočia do roku 2007 (3. kapitola, obrázok č. 4). Prieskumy na školách v **USA** a **Kanade** taktiež poukazujú na trend poklesu (obrázok EYE-1, časť xii).

Dostupné údaje taktiež poukazujú na stabilný alebo klesajúci trend v rokoch 2002 až 2007 v užívaní marihuany v minulom roku medzi mladými dospelými (15- až 34-ročnými) (obrázok GPS 4, časť ii). Avšak počty pravidelných a intenzívnych užívateľov marihuany v Európe sú už menej povzbudzujúce. Až 2,5 % všetkých mladých Európanov pravdepodobne užíva marihuanu denne a predstavujú tak rizikóvu populáciu, ktorá potenciálne bude potrebovať pomoc. Inovatívne opatrenia zamerané na túto populáciu zahŕňajú programy liečby drogovej závislosti prostredníctvom internetu, o čom **EMCDDA** vydala v roku 2009 svoju prvú správu ⁽³⁾.

Užívanie viacerých drog súčasne zvyšuje riziká a komplikuje liečbu

„V súčasnosti sú v Európe rozšírené modely užívania viacerých drog súčasne, pričom kombinované užívanie viacerých látok má za následok, alebo komplikuje, väčšinu problémov, ktorým musíme čeliť“, uvádza sa v správe. Spolu so správou bola dnes uverejnená osobitná správa *Užívanie viacerých drog súčasne: schémy a opatrenia* ⁽⁴⁾. Táto uvádza prehľad tohto správania sa medzi školopovinnými deťmi (15- až 16-ročnými), mladými dospelými (15- až 34-ročnými) a problémovými užívateľmi drog.

Zo školopovinných detí (15- až 16-ročných), ktoré boli predmetom prieskumu, 20 % uviedlo, že v minulom mesiaci užili alkohol spolu s cigaretami, 6 % marihuanu s alkoholom a/alebo cigaretami a 1 % užilo marihuanu s alkoholom a/alebo cigaretami a jednou ďalšou drogou (extáza, kokaín, amfetamíny, LDS alebo heroín). Výskum ukázal, že u školopovinných detí môže užívanie viacerých drog súčasne zvýšiť riziká toxických účinkov a chronických zdravotných problémov v neskorších obdobiach ich života. Zdá sa, že stratégie, ktoré sa zaoberajú prostredím, v ktorom mladí ľudia užívajú drogy a alkohol (napr. uplatňovanie protidrogovej a protialkoholovej

legislatívy, predpisy pre bezpečnejší nočný život), majú potenciál chrániť zdravie v prostrediach spojených s nočnou zábavou.

U mladých dospelých (15- až 34-ročných) sú pre užívanie viacerých drog súčasne príznačnejšie etablované modely užívania látok a možno ich spájať so zvýšenými rizikami. U častých alebo ťažkých alkoholikov v tejto vekovej skupine bola dvakrát až šesťkrát vyššia pravdepodobnosť, že v minulom roku užíli marihuanu, než u všeobecnej populácie, a dvakrát až deväťkrát vyššia pravdepodobnosť, že v tomto období užíli kokaín.

Užívanie viacerých drog súčasne je rozšírené najmä u problémových užívateľov drog a môže zhoršiť ich už aj tak ťažký zdravotný stav, čo má za následok zvýšenú mieru riskovania a možnosti závažných dôsledkov (napr. smrteľné predávkovanie). Najnovšia analýza údajov zo 14 krajín zistila, že vyše polovica (57 %) osôb, ktoré nastúpili na liečbu, uvádzalo aspoň jeden problém drogovej závislosti okrem hlavnej látky, kvôli ktorej vyhľadali liečbu. Toxikologické správy z prípadov smrteľného predávkovania (väčšinou spôsobených heroínom) často uvádzajú prítomnosť viac než jednej látky, čím naznačujú, že značnú časť týchto smrteľných prípadov možno spájať s užívaním viacerých drog súčasne.

Zatiaľ čo osobitné programy sú stále zriedkavosťou, existujúce programy, ako napr. substitučná liečba závislosti od opiátov a motivačná terapia prostredníctvom odmien prinášajú pozitívne výsledky pri obmedzovaní užívania viacerých látok súčasne. Menežment užívania viacerých drog súčasne u problémových užívateľov drog ostáva zložitou úlohou a výzvou pre odborníkov v terapii pri poskytovaní tohto druhu služieb.

Alkohol, určujúci faktor problému užívania látok v Európe

„Určujúcim faktorom problému užívania látok v Európe je sprievodná spotreba alkoholu“, uvádza správa a zdôrazňuje, že takmer všetky kombinácie užívania viacerých drog súčasne vykazujú prítomnosť alkoholu. Najnovší prieskum **ESPAD** ukázal, že 43 % študentov, ktorí boli predmetom prieskumu v roku 2007, uvádzalo „ťažké príležitostné pitie“ (päť pohárikov a viac pri 1 príležitosti) za posledných 30 dní. Nárast počtu prípadov takéhoto správania sa bol obzvlášť zreteľný u dievčat v prieskumoch uskutočnených v rokoch 2003 až 2007, a to z 35 na 42 %. Pitie na večierkoch ide často ruka v ruku so príležitostným užívaním drog, čo zvyšuje riziko negatívnych následkov u mladých ľudí.

„Jedinec, ktorý má skúsenosti s užívaním iba jednej látky, sa čoraz viac stáva skôr výnimkou než pravidlom“, hovorí **Wolfgang Götz, riaditeľ EMCDDA**. „Drogové problémy Európy stále viac pramenia z kombinovaného užívania rôznych psychoaktívnych látok, či už legálnych alebo nelegálnych. Táto skutočnosť má za následok nielen negatívne výsledky, ale taktiež predstavuje výzvu pre zariadenia na liečbu drogových závislostí, nakoľko musia reagovať na zložitejší súbor potrieb. Perspektívy našej politiky musia odzrkadľovať aj skutočnosť, že kombinované užívanie drog s alkoholom sa stáva hlavnou črtou problémov, ktorým v súčasnosti čelíme“.

Poznámky

⁽¹⁾ Užívanie viacerých drog súčasne — sprievodné alebo postupné užívanie rôznych legálnych a nelegálnych drog.

⁽²⁾ Európsky projekt prieskumu užívania alkoholu a drog na školách (ESPAD). Prieskumy sa uskutočnili v rokoch 1995, 1999, 2003 a 2007. Pozri <http://www.emcdda.europa.eu/themes/young-people>

⁽³⁾ Pozri náhľady č. 10 na <http://www.emcdda.europa.eu/publications/insights>

⁽⁴⁾ Pozri vybranú tému o užívaní viacerých drog súčasne. Dnes sa zverejnila aj vybrané téma „*Trestné činy spojené s drogami, ukladanie trestov a iné následky*“. Obe správa sa viacjazyčné zhrnutie a sú k dispozícii v anglickom jazyku na <http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues>

Údaje uvedené vo *Výročnej správe 2009* sa vzťahujú na rok 2007 alebo posledný dostupný rok. **Obrázky a tabuľky citované v tejto tlačovej správe nájdete v štatistickom vestníku 2009:** <http://www.emcdda.europa.eu/stats09>. Informácie o všetkých *Výročných správach*, tlačových správach, službách a podujatiach sú dostupné na:

<http://www.emcdda.europa.eu/events/2009/annual-report>

Reakcia na problém drog

2. kapitola *Výročnej správy* uvádza prehľad, ako Európa v súčasnosti reaguje na problém drog. Tento prehľad zahŕňa oblasti prevencie, liečby, minimalizácie škôd, opätovného začlenenia do spoločnosti a uplatňovania protidrogovej legislatívy. Ďalšie kapitoly zamerané na špecifické látky obsahujú aj časti, ktoré sa venujú reakciám na tieto problémy.

Výročná správa 2009 v 23 jazykoch — <http://www.emcdda.europa.eu/events/2009/annual-report>